

18. Шульц Б. Склепи цинамонові = Sklepy cynamonowe: оповідання / іл. Лева Скопа; пер. з польської Лева Скопа та Тетяни Думан. Дрогобич : Коло, 2020. 72 с.
19. Шульц Б. Цинамонові крамниці [повна збірка] / переклад з польської Іван Гнатюк. *Жовтень*. [Львів]. 1989. № 2 (532). С. 37–69.
20. Шульц Б. Цинамонові крамниці та всі інші оповідання в перекладі Юрія Андруховича: оповідання; переклад з польської. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. Вид. четверте. 384 с.
21. Шульцівські інспірації в літературі: наук. матеріали IV Міжнародного Фестивалю Бруно Шульца в Дрогобичі / за ред. Віри Меньок. Дрогобич : Коло, 2010. 359 с.

УДК 821-311.4.09(44)Гюго

DOI <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.23.184-194>

Тетяна Славич,

*старший викладач кафедри романських мов
і зарубіжної літератури,*

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
<https://orcid.org/0000-0002-1928-3237>*

м. Ужгород, Україна

Ігор Гаврило,

*старший викладач кафедри романських мов
і зарубіжної літератури,*

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
<https://orcid.org/0000-0003-1782-7146>*

м. Ужгород, Україна

Михайло Рошко,

*кандидат філологічних наук, доцент,
декан факультету іноземної філології,*

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
<https://orcid.org/0000-0002-8024-8393>*

м. Ужгород, Україна

Мотив ініціації в романі В.М. Гюго «Знедолені»

The motive of initiation in V.M. Hugo's novel "Les misérables"

Анотація. Ініціація (від середньовічного лат. *initiatius*, від лат. *initium*, прикметник від *initiare* – «починати») – початок, початкова стадія чого-небудь. У первісних суспільствах це обряд, суть якого полягає у пере-

веденні в дорослі віковій групі представників молодшого покоління. Ми ж намаємося обґрунтувати наявність цього явища в сюжетних лініях героїв художнього твору, відстежуючи процес переходу персонажа від однієї життєвої стадії до іншої, коли герой долає випробування, які допомагають йому усвідомити своє місце у світі та знайти нові знання та навички. У статті йдеться про твір видатного французького письменника-романтика XIX століття Віктора Марі Гюго. Предметом аналізу став роман-епопея «Знедолені». В наших попередніх розвідках, що торкалися проблеми ініціації в цьому романі, увагу було зосереджено на характері головного героя – Жані Вальжана [5]. Саме він долає чималі випробування, загартовує свій характер, відбуваються модифікації поглядів, обґрунтування вчинків та спостерігається перехід на новий ступінь розвитку героя. Проте, такий прискіпливий погляд на історію Вальжана дав нам підстави вважати, що в романі подібних впливів зазнали ще декілька персонажів, а саме Козетта, Фантіна, Жавер, які долають життєві негаразди, міняються під впливом життєвих обставин на краще. Якщо Жан Вальжан із відкинутого суспільством чоловіка перетворюється під впливом високоморального епископа Міріеля на того, хто жертвує собою заради інших, рятує життя кільком героям, обстоює канони справедливості, то його переслідувач, інспектор Жавер, переживає стадію «пробудження», коли усвідомлює благородство душі Вальжана. І для нього Вальжан стає своєрідним «добродієм Міріелем». Такий самий приклад виховання добром є показовим у сюжетних лініях Фантіни та Козетти. Будь-яка ініціація передбачає символічне перетворення, попереднє Я помирає – його позбавляються та народжується нова людина з новими якостями. Процес зміни характерів, поглядів, життєвих позицій, що стають причиною зміни героя/героїв на краще дозволяє розглядати мотив ініціації вищезгаданих персонажів.

Ключові слова: головний герой, сюжетна лінія, ініціація, перетворення, переродження, роман-епопея.

Summary. Initiation (from Medieval Latin *initiatuus*, from Latin *initium*, adjective from *initiare* – “to begin”) means the beginning, the initial stage of something. In primitive societies, this is a rite, the essence of which is the transfer of representatives of the younger generation to adult age groups. We are trying to substantiate the presence of this phenomenon in the storylines of the heroes of the work of art, tracking the process of the character's transition from one life stage to another, when the hero faces trials that help him realize his place in the world and find new knowledge and skills. The article is about the work of the outstanding French romantic writer of the 19th century, Victor Marie Hugo. The subject of analysis is the epic novel “Les Misérables”. In our previous researches that touched on the problem of initiation in this novel, attention was focused on the main character – Jean Valjean [5]. It is him who overcomes considerable trials, hardens his character, changes in views, justification of actions, and a transition to a new level of hero development is observed. However, such a meticulous look at Valjean's story gave us reason to believe that in the novel several other characters were subjected to similar changes, namely Cosette, Fantine, Javert, who overcome life's troubles, change under the influence of life circumstances for the better. If Jean Valjean from a man rejected by society turns under the influence

of the highly moral Bishop Myriel into someone who sacrifices himself for the sake of others, saves the lives of several heroes, upholds the canons of justice, then his persecutor, inspector Javert, goes through the stage of “awakening” when he realizes the nobility of Valjean’s soul. And for him, Valjean becomes a kind of “virtuous Myriel”. The same example of good upbringing is shown in the storylines of *Fantine* and *Cosette*. Any initiation involves a symbolic rebirth, the previous “I” dies/gets rid of it, and a new person with new qualities appears. The process of changing characters, views, and life positions, which become the cause of the change of the hero/heroes for the better, allows us to consider the motive for the initiation of certain characters.

Key words: main character, storyline, initiation, transformation, rebirth, epic novel.

Вступ. Французька література XIX століття, а особливо період романтизму, не уявляється без творів видатного її представника – Віктора Марі Гюго (Victor Marie Hugo, 1802–1885). Будучи гідно представленим поетичними, драматичними та прозовими формами, В. Гюго залишається неперевершеним майстром створення романтичного характеру. Світове визнання цьому геніальному автору принесли драми («Кромвель» – *Cromwell*, 1827; «Ернані» – *Hernani*, 1830; «Маріон Делорм» – *Marion Delorme*, 1831 тощо), поезія («Східні мотиви» – *Les Orientales*, 1829; «Споглядання» – *Les Contemplations*, 1856; «Грізний рік» – *L’Année terrible*, 1872; «Легенда віків» – *La Légende des siècles*, 1859, 1877, 1883 тощо) та романи («Собор Паризької Богоматері» – *Notre-Dame de Paris*, 1831; «Людина, що сміється» – *L’Homme qui rit*, 1869; «Знедолені» – *Les Misérables*, 1845–1862 тощо).

Дослідження та наукові розвідки щодо творчості В. Гюго присвячені питанням творчого методу письменника на різних етапах його діяльності, тематиці та проблематиці творів, історичній своєрідності тощо. Роботи українських науковців Постової Н.С., Наливайка Д.С., Дзюби І.М. відкривають глибинний світ творів французького митця.

Мета статті. Ми ж робимо спробу розглянути в романі В. Гюго «Знедолені» мотив ініціації, простежуючи зміни характеру та сюжетну лінію головного героя твору – Жана Вальжана (про що частково вже йшлося у попередніх наших публікаціях) [5], а також досліджуючи цю проблему на прикладі таких героїв роману «Знедолені», як Козетта – названа дочка Жана Вальжана, Фантіна – нещасна мати Козетти, Жавер – постійний переслідувач головного героя роману. Мотив ініціації чи мотив пробудження є важливим елементом цього твору.

Об’єктом дослідження виступає роман В.М. Гюго «Знедолені». Предметом дослідження є аналіз сюжетних ліній таких героїв твору, як Жан Вальжан, Козетта, Фантіна, Жавер.

Методологія дослідження. Методологічну основу наукової розвідки складає порівняльно-зіставний аналіз, психологічний та міфологічний методи наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Постать Жана Вальжана з'являється лише на сторінках другої книги (перша частина епопеї), перша книга розповідає про праведника Міріеля. Та своєрідний контраст цих двох образів становить основу сюжету роману. Каторжник протистоїть праведнику. Показово, що ці дві іпостасі часом розгортаються всередині одного й того ж самого персонажа [7, р. 22–23]. Вальжан почергово перетворюється на каторжника-злочинця, злодія та праведника, рятівника, покровителя нужденних, чесного трудівника. Головний герой роману Жан Вальжан починає свій шлях як простий селянин, який був засуджений за крадіжку хліба і провів 19 років у в'язниці. Однак, коли герой виходить на волю та не знаходить місця для себе в суспільстві, він усвідомлює, що його минуле завжди буде переслідувати його, і він стає злочинцем-утікачем. До в'язниці молодий Вальжан потрапив чесною, наївною, доведеною до відчаю людиною. З в'язниці він вийшов зовсім іншим – таким самим запеклим злочинцем, що й інші каторжники. У нього бунтівний, нескорений характер. Водночас, це дуже терплячий, поміркований чоловік.

Доля приводить колишнього каторжника до будинку єпископа Міріеля, де героя приймають як найдорожчого гостя. Та в обмін на отриману вечерю, нічліг, дах над головою, він краде столові срібні предмети і тікає. Звісно, з такою здобиччю було б дивним не потрапити до рук поліції, й автор змальовує арешт цього зацькованого свободою чоловіка. Коли його спіймали і привели назад до єпископа Міріеля, той замість звинувачення Жана Вальжана, каже, що дав йому срібло в подарунок. Ця щедрість і доброта єпископа Міріеля мають глибокий ефект на Жана Вальжана, який усвідомлює, що йому дано другий шанс, і він має змінити своє життя. Так Вальжан почав життя чесною та гідною людиною. Він відмовляється від свого минулого і розпочинає нове життя під новим ім'ям Мадлен, стає доброю та щедрою людиною, присвячує себе боротьбі за справедливість та допомагає іншим людям.

Саме зустріч із Міріелем стає доленосною для головного «знедоленого», саме завдяки їй герой усвідомлює свою помилку та починає виправляти свої недобрі вчинки, думки, поведінку тощо.

Мотив ініціації у цьому романі полягає в тому, що Жан Вальжан переживає внутрішнє пробудження, яке змінює його життя та переконання. Він усвідомлює свою помилку і прагне виправити свої вчинки, щоб стати найкращою людиною. Цей мотив стає

центральною темою роману та символізує боротьбу за ідеали та кращі якості людської натури (не тільки через сюжетну лінію Жана Вальжана, а й ще кількох персонажів, про яких згадаємо далі).

Ставши мером міста Монтрея-Приморського, поважним громадянином, бувший каторжник Жан Вальжан приймає рішення здатися владі та відкрити своє справжнє ім'я, коли дізнається, що замість нього заарештували іншого невинного чоловіка. Ним виявився старий Шанматьє – підрізальник дерев, у котрому каторжники впізнали Жана Вальжана. Його ввіймали на крадіжці яблук і тепер від закону цей нещасний не втече. Герой В. Гюго намагається до останнього осмислити та внутрішньо прийняти свій вибір, він веде діалог із совістю, говорить з Богом. Мотив втрати свободи з власної волі стає основою вимірювання моральної висоти Жана. У розділі «Буря в душі» письменник занурюється у внутрішній світ свого персонажа, змальовує людину, схильну до самоаналізу. Вальжан багато вагається. Виснажлива думка відкрити своє ім'я, потрапити до в'язниці, звільнивши Шанматьє, на деякий час навіть зникає у героя. Через це він переживає сум'яття. Вальжану бачиться, що Шанматьє потрапив у біду через провидіння. Тоді своє життя та життя іншої людини Жан вирішує віддати до рук Всевишнього, та, згадавши про обітницю врятувати не життя своє, а душу, герой готовий принести себе у жертву – «звільнити удаваного Жана Вальжана та зрадити справжнього!» [2].

Отож, звістка про те, що затриманий Шанматьє може опинитися на каторзі, спричиняє боротьбу світлого та темного начал в душі Жана Вальжана й автору важливо змалювати моральний шлях героя до праведної розв'язки, Жан Вальжан хоче «стати чесним та добрим», «бути праведником» [2]. Він розуміє, що «може стати праведним перед обличчям Бога, тільки осоромивши себе в очах людей» [2]. Заради цієї мети колишній злочинець ладен позбутися репутації поважного громадянина, який живе щасливо, втратити повагу городян, що захоплюються ним. Жан Вальжан намагається розв'язати дилему («залишитися в раю і там перетворитися на демона чи повернутися до пекла й там стати ангелом» [2]).

Міркуючи наодинці із собою герой В. Гюго усвідомлює, що «істину можна відшукати в глибинах людської думки» [2]. До такого висновку романіст приводить свого героя через духовне випробування вибором. Так відбувається ініціація на духовному рівні. Та в цьому епізоді присутній і фізичний аспект ініціації. Жану Вальжану судилося подолати не тільки внутрішній жорстокий двобій із самим собою, але й упоратися із труднощами дорогою до зали суду.

Дуже докладно В. Гюго змальовує перепони, які трапляються Жану, коли той поспішає на судовий процес в Аррас. Одна перешкода

мінється на іншу в художньому просторі розділу «Перешкоди». Дорогою кабріолет Мадлена зачепила поштова карета, через це зламалося колесо в кабріолеті героя. Швидко усунути недолік немає можливості, отож Вальжан наймає іншу карету. Через надто швидку їзду його кінь втрачає сили, і, зрештою, дістатися Арраса доводиться об'їзною дорогою. Наступною перепоною стала зачинена зала суду тому, що слухання справи почалося задовго до прибуття Мадлена до міста. Вільних місць там вже немає і тільки службове становище допомагає герою потрапити на суд. Якщо героя В. Гюго переслідують докори сумління, то шлях до Аррасу наповнено непередбачуваними обставинами, і Жан Вальжан з гідністю подолав усі труднощі – адже у залі суду він доведе свою ідентичність.

Сповіді героя у суді передусе опис морально-психологічного стану людини, що себе викриває. Голос Вальжана викликає «жах» у слухачів, він «скорботний» та «страшний». Герой тремтить, він дуже блідий, невпевненість перших слів його промови мінється на рішучу вимогу «звільнити підсудного» [2]. Жан Вальжан наводить факти зі свого минулого та погоджується з тим, що був «небезпечним покидьком» [2]. Він називає себе нищою людиною, своє життя злочинця вважає «ганебним існуванням» [2], прискіпливо суворо оцінюючи прожитий період. Викриваючи себе публічно на судовому процесі, персонаж обдаровує присутніх «посмішкою торжества та, водночас, відчаю» [2]. Він здійснює наклеп на себе, відкриває людям таємницю власного минулого, «щоб інша людина не була засуджена замість нього» [2]. Оцінюючи моральний вибір свого героя, В. Гюго підсумовує: «Подробиці, коливання, дрібні труднощі потонули у всепоглинаючому сьайві цього вчинку» [2]. Так відбулося одне з багатьох перетворень Жана Вальжана – перемога над собою, порятунок душі, народження нового персонажа.

Друга фатальна зустріч у житті героя роману відбувається в Монтреї. Жан зустрів помираючу жінку на ім'я Фантіна. Колись вона працювала на фабриці, якою володів Мадлен (колишній Жан Вальжан), та звільнення Фантіни, безгрошів'я, унеможливлення утримувати доньку Козетту – всі ці чинники штовхнули молоду жінку на панель і призвели до фатальних наслідків: вона помирає та залишає сиротою донечку. Рятівником маленької дівчинки стає Фошлеван (той самий Жан Вальжан), який дбає про неї як справжній батько.

Письменник бездоганно розвинув логіку образу головного героя в такій масштабній епопеї. Вальжан – цілісне природне створіння. В ньому цілком відсутні штучні елементи [6, р. 76]. Розвиток, динаміка особистості Жана вражають складністю та стрункістю.

Еволюція самосвідомості та особистості героя визначається двома персонажами – єпископом Міріелем та Фантіною [8, р. 421-422]. Доля Вальжана пов'язана з добрими справами чоловіка. Та перетворення головного героя відбуваються в його житті завдяки низці подій, з яких увагу привертають ще два основних моменти: на певних етапах свого життєвого шляху Жан Вальжан змушений опинитися під землею двічі, й обидві ці події набувають великого символічного змісту.

Вперше герой спускається під землю в розділі «Поміж соснових дощок». Він змушений удавати із себе померлого та дозволити себе зачинити у домовині. Вальжан символічно помирає та народжується знову, вийшовши з домовини, що надає цій події статусу ініціації – це обряд отримання сакральних знань, які міняють соціальний та релігійний статус того, хто є центром обряду. Адже, за традиційними ритуалами, більшість випробувань, що входили до обряду посвяти, передбачали ритуальну смерть з наступним воскресінням чи новим народженням. У розділі «Поміж соснових дощок» Жан Вальжан ще є непосвяченим героєм, котрому заборонено вхід до святої обителі. Посвятою для нього стає ритуальна смерть, коли його спускають у могилу, де він втрачає свідомість. Після цього посвячений Вальжан має право доєднатися до світу каплички, святої обителі, оскільки цілковито йому відповідає.

Вдруге Жан Вальжан потрапляє під землю в розділі під заголовком «Бруд, переможений силою душі», рятуючи Маріуса Понмерсі від небезпек революційної барикади [6, р. 85]. Чоловік із неприємним Маріусом спускається під землю та опиняється в паризькій каналізації, яка являє собою низку розгалужених лабіринтів. Опинившись серед нечистот, герою довелося подолати чи не всі кола пекла, перш ніж він вийшов на поверхню. Випробування, що відбулися з Жаном, насувалися на нього за принципом наростаючої загрози. За час проходження провалу (останнього випробування) чоловік наче вже й не належить до світу живих людей – а це означає, що ініціація відбулась.

Виходячи з лабіринту каналізаційних ходів він змушений запластити викуп злодію Тенардьє – опис обряду ініціації також містить в собі відомості про надання подарунків/дарів тим перешкодам, що трапляються на зворотному шляхові аби задобрити таких.

Герой роману В. Гюго двічі спускається під землю, двічі символічно помирає, долаючи випробування та двічі народжується знову. Кожна ініціація дозволяє герою набути певних знань, вийти на рівень нового розуміння себе та оточуючих. Друга ініціація завершує тривалий та складний процес становлення особистості Жана Вальжана. Оновлений Жан Вальжан максимально наближений до моральних ідеалів В. Гюго.

Серед багатьох добрих вчинків Жана Вальжана турбота про маленьку дівчинку Козетту, доньку повії Фантіни (герой стає її опікуном); він також рятує життя свого переслідувача, інспектора Жавера, коли той падає у воду, і навіть повертається до в'язниці, щоб звільнити іншу людину, яка була помилково засуджена за злочин, якого не вчиняла.

По особливому формується ставлення Жана Вальжана до Маріуса. Безліч сильних почуттів та емоцій виникають у героя до юнака, до якого Жан Вальжан прив'язується, коли той закохується в Козетту. Коли Маріус отримує поранення на барикадах під час повстання 1832 року, Жан Вальжан ризикує своїм життям, щоб врятувати його (про що ми вже згадали вище) і доводить його до будинку. Він не просто виявляє сміливість і відвагу, але й усвідомлює, що його життя варте того, щоб врятувати іншу людину, навіть якщо ця людина не поділяє думок та поглядів свого опонента. Незважаючи на те, що Маріус не знає, хто його врятував, Жан Вальжан продовжує стежити за ним і дізнається, що той збирається виїхати з Парижа.

Жан Вальжан, який вважав для себе Козетту єдиною рідною людиною, своєю сім'єю, вирішує залишатися в Парижі та жертвувати своїм життям заради щастя Маріуса та Козетти. Зрештою, Маріус та Козетта одружуються, і Жан Вальжан помирає, знаючи, що вони будуть разом та щасливі.

Таким чином, ставлення Жана Вальжана до Маріуса можна охарактеризувати як любов і відданість, навіть незважаючи на те, що Маріус не розуміє, ким Вальжан є насправді.

Як ми вже зазначили вище, в епізоді порятунку Маріуса на барикадах у романі «Знедолені» можна спостерігати елементи ініціації у житті головного героя Жана Вальжана. Цей епізод також допомагає Жану Вальжану усвідомити своє місце в житті та зрозуміти, що він може служити іншим людям, а не лише дбати про себе. Це зміцнює його життєву позицію та призводить до того, що він продовжує робити добрі справи та допомагати іншим людям. Окрім того, такий сюжетний рух допомагає Жану перейти від життя на самоті і поневіряння світом до життя, сповненого любов'ю, турботою і глибоким сенсом. Ось чому перебування у каналізації Парижа – один із ключових моментів у розвитку персонажа Жана Вальжана у романі «Знедолені». У цьому епізоді відбуваються істотні зміни з героєм.

По-перше, у процесі подорожі каналізацією, Жан Вальжан переживає сильне духовне і фізичне випробування. Він стикається з брудом, запахами, темрявою та небезпекою, які можуть призвести до смерті. Однак, завдяки своїй витривалості та характеру, він продовжує рух уперед і знаходить вихід.

По-друге, у цьому епізоді Жан Вальжан усвідомлює важливість кохання та дружби. Він рятує життя Козетти, яка є центральною постаттю його уваги у романі, тим, що знаючи про почуття дівчини до Маріуса, врятував його життя.

По-третє, Жан Вальжан розуміє, що він має знайти спосіб допомогти людям і зробити щось важливе для суспільства. Він розуміє, що його життя має бути наповнене сенсом та метою, і що він може зробити щось значуще для інших людей.

І, нарешті, Жан Вальжан у каналізації проходить через свого роду ритуал переходу. Він усвідомлює своє минуле, помилки, яких він припустився, і розуміє, що має змінитися та розпочати нове життя. Це допомагає йому усвідомити своє місце у світі і прийняти рішення змінити своє життя на краще.

Таким чином, перебування в каналізації Парижа призводить до серйозних змін у житті та світогляді Жана Вальжана, і це є важливим етапом у його ініціації.

Водночас у романі "Знедолені" ініціацію проходять ще кілька героїв. Один із прикладів – Козетта. Вона є однією із центральних постатей роману та однією з найяскравіших персонажів. Дівчинка проходить через низку складних випробувань і переживає низку важливих змін у своєму житті, що можна розглядати як її ініціацію.

По-перше, Козетта переживає розлуку з матір'ю та втрату сім'ї. Вона опиняється під захистом героя роману – Жана Вальжана, який піклується про неї як про свою дочку. Це призводить до того, що Козетта починає бачити Жана як свого батька та у відповідь піклуватися про нього.

По-друге, Козетта переживає своє перше кохання. Вона закохується в Маріуса, який стає для неї головною метою життя і призводить до складного морального вибору.

По-третє, Козетта дізнається про своє походження та історію своєї сім'ї [6, р. 91]. Вона дізнається, що її справжня мати – Фантіна, яка була змушена працювати повією, щоб забезпечити собі та дочці життя. Це призводить до серйозних змін у житті Козетти та її ставлення до своєї матері.

Таким чином, Козетта проходить через свою ініціацію, переживаючи важкі випробування, зміни у відносинах, любов і знаходження нових знань про своє минуле.

Ще один приклад персонажа, який проходить через ініціацію у романі "Знедолені" – це Фантіна. Вона починає свою історію в романі як молода і красива дівчина, яка мріє про кохання та сім'ю. В оповіді про свою героїню В. Гюго одним розділом зумів подати типовість трагедії таких «Фантін». Показовими у змалюванні

нещастя, що насуваються на героїню, є пейзажні замальовки. Мрії про щасливе кохання, турботу коханого – все це супроводжується чудовими описами приємного теплого дня. Але такий спокій у оповіді пробуджує відчуття неспокою та лиха, що насувається: Фантіну зрадливо кидає коханий, вона дізнається, що чекає на дитину, та усвідомлює, що допомоги їй чекати немає звідки. Влаштувавшись на роботу із прагненням чесно заробляти гроші на утримання своєї доньки, героїня стає об'єктом наклепів. Її звільняють з фабрики і вона змушена спробувати інші заробітки. Так доля штовхає її на саме соціальне дно і героїня стає повією, щоб прогодувати свою дочку Козетту. Через такий спосіб життя вона стає жертвою суспільних та моральних пересудів.

Наприкінці життя, коли Фантіна вже смертельно хвора, в її історії відбувається низка трагічних подій, які можуть бути розглянуті як ініціація героїні. Фантіна втратила дочку і не бачила її багато років, вона не знайшла підтримки у суспільстві і виявилася беззахисною перед своїми роботодавцями. Однак, Фантіна не втрачає своєї людяності та гідності навіть у важких умовах. Вона залишається вірною своїм принципам і не зраджує своєї любові до дочки. Зрештою, вона приймає свою смерть з гідністю та смиренно, і її смерть стає символом прекрасного, але трагічного життя.

Таким чином, Фантіна – це ще один персонаж, який проходить через ініціацію, переживаючи важкі випробування, зберігаючи свою людяність і гідність.

Жавер у романі «Знедолені» може бути розглянутий як характер, який проходить через свою власну форму ініціації. На початку роману Жавера змальовано як абсолютно віруючого у закон і порядок представника влади [6, р. 77]. Він наполегливо переслідує Жана Вальжана, вважаючи його злочинцем, і повністю виправдовує свої дії в рамках закону. Однак, у міру того, як розвивається роман, Жавер починає задаватися питаннями про правильність своїх дій та усвідомлює, що його суворе дотримання закону може призвести до несправедливості та нечесності.

Найяскравішим прикладом його ініціації є епізод, коли Жавер дозволяє Жану Вальжану піти з місця їхньої зустрічі, хоча він знає, що це є протизаконним, і навіть при цьому залишає свою посаду і залишає місто. Це свідчить про те, що Жавер усвідомив свою помилку і вирішив зробити щось справедливе, але не обов'язково в рамках закону.

Таким чином, Жавер може бути розглянутий як персонаж, який пройшов через ініціацію, усвідомивши свої помилки, як герой, що почав ставити питання про правильність своїх дій, і вирішив змінити своє життя відповідно до цих нових переконань.

Висновки з дослідження. Отже, герої роману «Знедолені» проходять кожен свій рівень ініціації. Та спільним є те, що страждання та випробування не роблять героїв роману озлобленими, жорстокими, такими, що відчують свою вищість над іншими. Навпаки, чоловічі та жіночі постаті твору глибше усвідомлюють свою відповідальність перед суспільством, рідними, а в першу чергу – перед самими собою. Ця моральна вимогливість стає домінантною, і характери перетворюються на символи. Герої роману переходять із однієї життєвої стадії до іншої, подолавши перепони, висунуті життям. Перемога у таких ситуація, як свідчить зміст роману-епопеї, допомогла героям твору усвідомити своє місце у суспільстві, віднайти нові знання та навички.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецький О. Віктор Гюго (до п'ятдесятиріччя з дня смерті) / Зібрання праць : У 5 т. Т. 3. Київ : Наукова думка, 1965. 398 с.
2. Гюго В. Знедолені. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=705> (дата звернення: 11.04.2023).
3. Гюго Віктор. Знедолені. Скорочений переклад з французької Віктора Шовкуна, вступна стаття Д. С. Наливайко. Харків : Фоліо, 2015. 793 с.
4. Наливайко Д.С. Віктор Гюго. Життя і творчість. Київ : Дніпро, 1976. 147 с.
5. Славич Т.Я., Гаврило І.В., Рошко М.М. Мотив ініціації в романі В.М.Гюго «Знедолені». Міжнародна наукова конференція «Філологічні науки та перекладознавство: європейський потенціал» (3–4 листопада 2022 року. м. Ченстохова, Республіка Польща). “Baltija Publishing”, 2022. С. 100–104. (електронну версію збірника тез конференції “Philological sciences and translation studies: European potential” розміщено за посиланням: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/280>)
6. Mario Vargas Llosa. The temptation of the Impossible: Victor Hugo and “Les Misérables”. Translated by John King. Princeton University Press, 2007. 196 p. URL: <https://bit.ly/3KRqfGo> (дата звернення: 11.04.2023).
7. Roche I. Character and meaning in the novels of Victor Hugo. Purdue studies in Romance Literature. Vol. 38. 2007. 242 p. URL: <https://bit.ly/3Uos01b> (дата звернення: 11.04.2023).
8. Victor Hugo on Things That Matter. Ed. by Marva A. Barnett. Yale University Press, 2010. 491 p. URL: <https://bit.ly/40ZrWr1> (дата звернення: 11.04.2023).